

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 15/3 2026 s. 907-927, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE DEĞER KONUSUNA YÖNELİK HAZIRLANAN
LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BETİMSSEL İNCELEMESİ**

Ülkü ULUKAYA ÖTELEŞ*

Fatıma Betül DEMİR EVCİMEN**

Selda AKSÜT***

Geliş Tarihi: 15 Eylül 2025

Kabul Tarihi: 26 Mayıs 2026

Öz

Çalışmada, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusu hakkında yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, doküman incelemesi kullanılarak tasarlanmıştır. Çalışmanın veri kaynağını, 2007-2024 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nin elektronik veri tabanından ulaşılan konu ile ilgili 230 lisansüstü eğitim tezleri oluşturmaktadır. Elde edilen veriler yıl, tez türü, hazırlandığı üniversite, araştırmacı cinsiyeti, araştırılan konu, araştırma yöntemi, örneklem / çalışma grubu temaları kapsamında betimsel analiz ile incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda tezlerin en fazla yüksek lisans tezi türünde ve en fazla 2019 yılında yayımlandığı; üniversite bağlamında sırasıyla Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesinin olduğu; kadın araştırmacıların erkek araştırmacılardan sayıca fazla olduğu; ilgili konu hakkında yüksek lisans tezlerinde en fazla değer / değer eğitimi ilişkin görüşler, doktora tezlerinde ise değer eğitimi ilişkin uygulamalara yönelik olduğu; araştırma yöntemi olarak en fazla nitel yöntem tercih edildiği; yüksek lisans tezlerinde en fazla sosyal bilgiler öğretmenleri ve doktora tezlerinde ise ortaokul öğrencileri ile çalışıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler eğitimi, doküman incelemesi, lisansüstü tezi, değer eğitimi.

* Doç. Dr.; Muş Alparslan Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, u.ulukaya@alparslan.edu.tr, ROR ID: [009axq942](https://orcid.org/009axq942).

** Doç. Dr.; Bartın Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, bdemir@bartin.edu.tr, ROR ID: [03te4vd35](https://orcid.org/03te4vd35).

*** Dr.: Bağımsız Araştırmacı, selda.aksut@hotmail.com, ROR ID: [05teb7b63](https://orcid.org/05teb7b63).

A DESCRIPTIVE EXAMINATION OF GRADUATE THESES PREPARED ON THE TOPIC OF VALUES IN SOCIAL STUDIES EDUCATION

Abstract

This study aims to examine the characteristics of postgraduate theses conducted on the topic of values within the field of social studies education in Türkiye. The research was designed as a document analysis study. The data source consists of 230 postgraduate theses accessed from the database of the Council of Higher Education National Thesis Center and published between 2007-2024. The data were analyzed using descriptive analysis based on the following themes: year of publication, thesis type, university, researcher gender, research topic, research method, and sample or study group. The findings indicate that the majority of the theses were master's theses and that the highest number of publications occurred in 2019. In terms of institutional distribution, Niğde Ömer Halisdemir University, Marmara University and Kastamonu University ranked highest. The results also show that the number of female researchers exceeds that of male researchers. Regarding research focus, master's theses predominantly addressed opinions on values and values education, whereas doctoral theses mainly focused on practices related to values education. Qualitative research designs were the most frequently employed methodological approach. Finally, social studies teachers were the most common study group in master's theses, while middle school students were most frequently included in doctoral theses.

Keywords: Social studies education, document analysis, postgraduate thesis, value education.

Giriş

Toplumsal bir varlık olan insanın sosyal, psikolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını tek başına karşılaması mümkün değildir. İnsan doğduğu andan itibaren başka insanlara muhtaçtır. İnsanın yaşadığı toplumda diğer insanlarla uyum ve iş birliği içerisinde yaşaması ve toplumsal hayatın ahenğini destekleyen ilke ve inançlara sahip olması değer olarak ifade edilebilir. Değerler, bir grubun ya da toplumun varlığını ve işleyişini devam ettirmek amacıyla üyelerinin önemli bir kısmı tarafından gerekli ve vazgeçilemez olarak kabul edilen, ortak duygu, düşünce ve çıkarları yansıtan inançlar ve ilkeler bütünü (Kızılcılık ve Erjem, 1994 akt.; Tarkoçin vd., 2013) olup hangi eylemlerimizin iyi, doğru ve gerekli olduğu konusunda yargılama yapmamızı sağlayan unsur (Arslan ve Yılmaz Nas, 2024), tutum ve davranışlarımızı doğrudan etkileyen motivasyon kaynağı (Nazirova ve Borbala, 2024) ve sosyal kontrolün sağlanmasında yaptırım aracı (Aydın, 2011 akt.; Yazıcı, 2014) olarak görülebilir. Bu özelliğiyle değer bireyi sosyal davranış kurallarına uymaya sevk edip toplumun onaylamadığı davranışı sergilemesinin önüne geçmektedir. Bu nedenle değer, bireyin içinde yaşadığı toplumla kurduğu en önemli bağlardan biridir. Bireysel ve kültürel değerler (Schwartz, 1992) başlıklarında incelenen değer kavramı bireyin davranışlarının toplumsal beklenti doğrultusunda düzenlenmesini sağlar. Bireysel özelliklere yoğunlaşan bireysel değerler, bireyin yaşamını yönlendirme gücüne; kültürel değerler ise bireyin toplumla olan ilişkisine göre (Küçük, 2016) değerlendirilebilir. Kültürel bağlam içinde şekillendirilen değerler, kültürün esasını (Karagöz, 2018) oluşturur. Değer tiplerinin farklı toplumlarda yer bulması değerlerin evrenselliğini desteklerken belirli toplumlarda değerlerin örgütlenme biçimi ile güdüsel ilişkilerde de kültürel farklılıklar (Tevrüz vd., 2015) gözlemlenebilir. Çünkü değerler bir yandan evrensel ilkelerle beslenirken öte yandan kültürel bağlamlarda şekillenmektedir. Evrenselliği ve bağlamsallığı olan değerlerin kimlik oluşturma (Atmaca ve Dağ, 2023), sosyal rollerin benimsenmesi (Emiroğlu, 2017), kişisel ve toplumsal

hedeflerin belirlenmesi (Ersoy, 2018) üzerindeki etkileri ise tartışılmaya devam etmektedir. Değerlerin belirtilen işlevleri göz önünde bulundurulduğunda okullarda öğretilmesi önem taşımaktadır. Ailede başlayan değer edinim sürecinin ikinci durağı eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumlarında vatandaş yetiştirme süreci bağlamında bireylere hem millî hem de evrensel değerler (Kasapoğlu, 2013) kazandırılmaya çalışılmaktadır. Nitekim okullar değerlerin pasif birer aktarıcısı değil, değer yaratıcısı ve değer dönüştürücüsü (Çetin ve Baluneye, 2015) olarak etkin durumdadırlar. Özellikle değer öğretiminde etkili olabilecek derslerden biri sosyal bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler, kültürel mirası öğrencilere aktararak onların etkin birer vatandaş olarak yetişmesini hedefleyen bir derstir. Kültürel miras öğrencilere aktarılırken, geçmişe ilişkin bilgi ve olgular, toplumsal kurumlar, inançlar ve değerler (Erden, ty, s. 7) kazandırılır. Özellikle değerlerin kazandırılmasındaki temel amaç, birlikte yaşamının kaçınılmaz olduğu dünyada, farklı kültürlerle sahip çıkan ve demokrasinin ilkelerini özümseyen bir toplumda mantıklı kararlar alan bireyler yetiştirilmesine katkı sunmaktır. Bireylerin farklı kültürlerle sahip çıkarak onları özümsemesi ise ancak değerle donatılmış olmaları (Tay vd., 2013) ile mümkündür. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018); adalet, bağımsızlık, dayanışma, aile birliği, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, estetik, dürüstlük, eşitlik, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik gibi temel değerlere programda yer verildiği görülmektedir. Güncellenen 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (MEB, 2024) ise aile birliğine önem verme, çalışkanlık, adalet, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, estetik, mütevazılık, doğal çevreye duyarlılık, özgürlük, saygı, sorumluluk, temizlik, tasarruf, vatanseverlik, sabır ve yardımseverlik değerlerine yer verildiği görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersi, değer temelli yapısıyla sorumluluk sahibi, etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirilmesine katkı sunar (Yiğen ve Dündar, 2020). Bu yönüyle toplumsal yapının ahenk içinde işlemesine katkı sağlar. Bu bağlamda sosyal bilgiler eğitimi alanında değer eğitimine ilişkin yapılan bilimsel araştırmaların ve lisansüstü tezlerin incelenmesi, uygulamaya ilişkin örneklerin ortaya konularak eğitim paydaşları için öneriler sunabilir. Fakat sosyal bilgilerde değerler eğitimine yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve ilgili çalışmaların öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerinin saptanmasına (Aran ve Demirel, 2013; Yılmaz, 2013; Balcı ve Yelken, 2013; Berkant vd., 2014; Topkaya, 2016; Baş vd., 2016; Öztürk ve Mutlu, 2017; Ballı ve Deveci, 2023; Ekici, 2023; Fidan, 2024) ve ilgili öğretim programı ve ders kitaplarının değerler kapsamında incelenmesine (Merey vd., 2012; Oğuz Haçat ve Demir, 2020; Erbaş, 2021; Köksal vd., 2022; Taş, 2022) yönelik olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalar dışında özellikle lisansüstü tez çalışmaları eğitim politikalarının belirlenmesinde rehber niteliğindedir (Canbulut vd., 2016). Nitekim araştırmacılar, çalıştıkları konu üzerinde daha önce yapılan araştırmaları inceleyerek eksik gördüğü konularda alana katkı sağlamaları gerekmektedir. Belirlenen bir alanda hazırlanmış lisansüstü tezlerin incelenerek analiz edilmesi, ilgili konunun derinliği ve yaygınlığı hakkında bilgiler vererek alanın genel görünümünü ortaya çıkarabilir (Aydemir, 2013; Karadağ, 2009). Bu bağlamda sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimine ilişkin yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi ilerleyen yıllarda bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için yararlı olabilir.

Sosyal bilgiler eğitiminde lisansüstü tezlerin değerler açısından incelenmesine yönelik sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Karakaya ve Memişoğlu, 2021; Çelik ve Güleç, 2022). Bu çalışmalardan Karakaya ve Memişoğlu (2021) sosyal bilgiler eğitimi alanında değer eğitimi ile ilgili yapılmış olan toplam 44 adet lisansüstü tezini; Çelik ve Güleç (2022) ise sosyal bilgiler

eğitimi alanında yapılan toplam 29 doktora tezinin değerler yönünden incelemiştir. Her ne kadar sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler konusuna yönelik çalışmaların analizine ilişkin araştırmalar olsa da bu araştırmaların belirli alt temalara veya belirli tez türüne odaklandığı ve ilgili konu hakkında genel görünümü ortaya koymaktan uzak olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusuna ilişkin hazırlanan lisansüstü tezleri belirli tema ya da değişken bağlamında incelemeyip; tez yılı, tez türü, kurumu, araştırmacı cinsiyeti, araştırma konusu, yöntem ve örneklem / çalışma grubu gibi farklı boyutlarda ele alınarak sunmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra mevcut çalışma 2007-2024 yılları arasındaki değerler eğitime yönelik yapılan çalışmaların incelenmesini muhteva etmesi yönüyle, var olan çalışmaların hangi özelliklere sahip olduğu ve değerler eğitime yönelik çalışmaların seyri hakkında bilgi sunarak alandaki eksikliğin giderilmesine katkı sunabilir.

1. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Çalışmada, Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusu üzerine yapılan lisansüstü tezler incelenerek genel durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusuna ilişkin lisansüstü tezlerin,

- yıllara ve tez türlerine göre dağılımı,
- hazırlandığı kurumlara göre dağılımı,
- araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı,
- araştırılan konulara göre dağılımı,
- araştırma yöntemlerine göre dağılımı,
- araştırma örneklem / çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Çalışma, amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile tasarlanmıştır. Doküman incelemesi; hedeflenen olgu veya olgulara ilişkin bilgileri muhteva eden yazılı materyallerin analizini içermektedir. Bahsedilen yazılı materyaller, araştırma öncesi elde mevcut olan, insan yapımı eserler, dokümanlardır. Bunlar resmî kayıtlar, mektuplar, gazeteler, günlükler, filmler, tarihsel dokümanlar gibi belgelerdir (Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışma konusu ile ilgili olgular hakkında bilgi içeren yazılı belge niteliğine sahip lisansüstü tezlerinin sistematik olarak analiz edilmesi gereği doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışma, sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin genel görünümüne ilişkin araştırmacılara rehber niteliği taşıyabilmektedir.

2.2. Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Çalışmada incelenmesi amaçlanan veri kaynaklarının seçimi ve araştırmaya dâhil edilme kriterleri araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Belirlenen bu kriterler; (i) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında taranmış olması, (ii) sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerinin olması, (iii) sosyal bilgiler eğitiminde hazırlanan lisansüstü tezlerinin değer, değerler eğitimi veya değer öğretimi kapsamında olması özellikleri belirlenmiştir. Farklı bilim dallarında hazırlanan konu kapsamındaki tezler analiz dışında tutulmuştur. Dolayısıyla sosyal bilgiler eğitimi alanında

değer konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarına ulaşabilmek amacıyla YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin elektronik veri tabanında ayrı ayrı “sosyal bilgiler”, “değer”, “değer eğitimi” ve “değer öğretimi” tarama terimleri kullanılarak arama yapılmıştır. Yapılan taramalar sonucunda sosyal bilgiler eğitimi alanında bu konuda yapılan lisansüstü tez çalışmasının 2007 yılında yapıldığı tespit edilmesi üzerine 2007-2024 yılları arasındaki toplam 230 lisansüstü teze erişim sağlanmıştır. Ardından elde edilen dokümanların orijinalliği kontrol edilmiştir. Veri tabanındaki son tarama 05.01.2025 tarihinde yapılmıştır. Erişim sağlanan tezlerin tek tek içerikleri incelenerek ve sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusu üzerine olanları incelenmek amacıyla tezlerin tam metinleri pdf formatında bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Erişim izni bulunmayan lisansüstü tezlere ise özet kısımlarından elde edilen künye bilgileri doğrultusunda ilgili üniversitelerin veri tabanından tam metinlerine ulaşılarak incelenmiştir. Ayrıca bu araştırma doküman incelemesi tekniği ile tasarlanan bir çalışma olması gereği veri toplama süreci öncesinde etik kurul izni alınması gerekmemektedir.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada erişim sağlanan verileri (lisansüstü tezler) çözümlemek amacıyla betimsel analiz kullanılmış, kodlardan temalara ulaşılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen nitel verilerin önceden belirlenen temalar doğrultusunda özetlenmesi, düzenlenmesi ve anlamlandırılması sürecini ifade eder (Sığı, 2021, s. 278). Betimsel analiz sürecinde Sığı (2021) ve Yıldırım ve Şimşek (2016) tarafından önerilen süreç takip edilerek, çalışmanın veri analizi aşamaları Şekil 1’de sunulmuştur:

Şekil 1: Çalışmanın Veri Analizi Süreci

Betimsel analiz için bir kavramsal çerçeve oluşturma: Araştırmacılar tarafından Ulusal Tez Merkezi’ndeki çalışmaları incelemek amacıyla “Tez İnceleme Formu”nu hazırlanmıştır. Form hazırlanırken literatürde benzer çalışmalar incelenmiştir. Hazırlanan formun uygunluğu konusunda sosyal bilgiler eğitimi alanındaki 2 öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Bu form, yayın türü, yayın yılı, yayının hazırlandığı kurum, yayını hazırlayan araştırmacının cinsiyeti, araştırma konusu, araştırma yöntemi, örneklem/çalışma grubu olmak üzere toplam yedi bölümden oluşmaktadır.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Araştırma kapsamındaki tezler “Tez İnceleme Formu’nda” belirlenen bölümler doğrultusunda detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırma kapsamında 230 lisansüstü tez çalışmalarının özeti ve içeriği formda yer alan yedi bölüm kapsamında detaylı incelenmiştir. Microsoft Excel programına ayrı ayrı işlenerek organize edilmiştir. Çalışma verilerinde hata olmaması amacıyla yapılan incelemeler tüm araştırmacılar tarafından kontrol edilmiştir.

Bulguların tanımlanması: Elde edilen veriler bir araya getirilerek frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmış ve ilgili tablolar oluşturulmuştur. Böylece araştırma soruları kapsamında bulgular tablolara aktararak sunulmuştur.

Bulguların yorumlanması: Araştırma kapsamında incelenen tezlerden ve oluşturulan tablolardan yararlanılarak bulgular yorumlanmıştır.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlayan yöntemler literatürden hareketle (Creswell, 2021; Güler vd., 2015) bu çalışmanın geçerliğini ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Toplanan verilerin doğruluğu ve inandırıcılığı anlamına gelen inanırılık; güvenirlilik için veri toplama ve analiz sürecinin detaylandırılması anlamına gelen güvenirliliğin sağlanması amacıyla, çalışmanın veri kaynağı ayrıntılı olarak açıklanmış ve konuya ilişkin tezler değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Veri kaynağından elde edilen bulgular, tablolar yardımıyla sunularak ve incelenen tezlerden ifadeler doğrudan alınarak verilerin doğruluğu sağlanmıştır.

Çalışma hakkında detaylı bilgiler verilerek, çalışma sonuçlarının transfer edilebilmesi anlamına gelen transfer edilebilirlik hususu kapsamında, çalışmanın amacı gereği ilgili veriler tespit edilerek veri setleri oluşturulurken belirlenen temalar kapsamında veriler açıklayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Ardından elde edilen analizlere bulgular bölümünde açık ve anlaşılır bir şekilde yer verilmiştir.

Çalışma sonuçlarının sunulmasında objektifliğin sağlanıp sağlanmadığı hakkında bilgi veren teyit edilebilirliğe ilişkin olarak araştırma analizleri bulgular kısmına aktarılırken verilerde bir hata olmaması amacıyla tüm araştırmacılar tarafından kontrol edilerek analiz edilmiştir. Tüm analiz süreci bittikten sonra uzman görüşüne (2 Sosyal Bilgiler Eğitmcisi ve 1 Türkçe Eğitmcisi) başvurulmuştur. Bu amaç ile araştırmanın veri analizinde gerçekleştirilen betimsel analizinin güvenirliliğini (şeffaflık) kontrol etmek amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği güvenirlilik formülünden ($\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) faydalanılmış ve hesaplama ile görüş birliğinin %96 olduğu tespit edilmiştir. Geri dönütlere göre veri analizi düzenlenmiştir. Belirtilen bu hususlar araştırmanın geçerliği ve güvenilir olduğu söylenebilir.

3. Bulgular

Bu bölümde bulgular, araştırmanın amacına yönelik cevap aranan tablolara aktararak sunulmuştur.

3.1. Lisansüstü Tezlerin Yayın Yıllarına ve Tez Türlerine Göre Dağılımı

Aşağıda, çalışmanın amacına ilişkin olarak cevaplanması hedeflenen araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1: Lisansüstü Tezlerin Yayın Yıllarına ve Tez Türlerine Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	F	%	f	%
2007	2	0,87	-	-	2	0,87
2008	3	1,30	1	0,43	4	1,74
2009	4	1,74	1	0,43	5	2,17
2010	-	-	1	0,43	1	0,43
2011	4	1,74	-	-	4	1,74
2012	4	1,74	3	1,30	7	3,04
2013	8	3,48	1	0,43	9	3,91
2014	4	1,74	1	0,43	5	2,17
2015	7	3,04	-	-	7	3,04
2016	6	2,61	2	0,87	8	3,48
2017	11	4,78	-	-	11	4,78
2018	8	3,48	5	2,17	13	5,65
2019	31	13,48	4	1,74	35	15,21
2020	11	4,78	1	0,43	12	5,22
2021	28	12,17	4	1,74	32	13,91
2022	28	12,17	2	0,87	30	13,04
2023	16	6,96	-	-	16	6,96
2024	26	11,30	3	1,30	29	12,61
Toplam	201	87,37	29	12,61	230	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, 2007-2024 yılları arasında sosyal bilgiler alanındaki değer konusuna yönelik yayımlanan lisansüstü tez sayısı 230’dur. Sosyal bilgiler alanındaki değer eğitimi ilişkin yüksek lisans tezinin ilk olarak 2007 yılında, doktora tezinin ise 2008 yılında yayımlandığı görülmektedir. Sosyal bilgiler alanındaki değer konusuna ilişkin lisansüstü tezler türleri bağlamında incelendiğinde, en fazla yüksek lisans türünde tezlerin olduğu görülmektedir. En fazla lisansüstü tezin ise 2019 yılında hazırlandığı görülmektedir. Özellikle 2017 yılından itibaren yayımlanan tez sayısında bir artış olduğu söylenebilir. Tez sayılarındaki bu değişimi çeşitli yıllarda öğretim programının güncellenerek farklı değerlerin programa eklenmesi üzerine yapılan çalışmaları etkilediği söylenebilir.

3.2. Lisansüstü Tezlerin Hazırlandığı Kuruma Göre Dağılımı

Aşağıda, çalışmanın amacına ilişkin olarak cevaplanması hedeflenen araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2: Lisansüstü Tezlerin Hazırlandığı Kuruma Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	F	%	f	%	f	%
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Adıyaman Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Afyon Kocatepe Üniversitesi	4	1,74	-	-	4	1,74
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	3	1,30	-	-	3	1,30
Ahi Evran Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Akdeniz Üniversitesi	2	0,87	-	-	2	0,87
Aksaray Üniversitesi	4	1,74	-	-	4	1,74
Amasya Üniversitesi	3	1,30	-	-	3	1,30
Anadolu Üniversitesi	6	2,61	1	0,43	7	3,04
Ankara Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Atatürk Üniversitesi	5	2,17	4	1,74	9	3,91

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	9	3,91	-	-	9	3,91
Bartın Üniversitesi	3	1,30	-	-	3	1,30
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3	1,30	-	-	3	1,30
Bursa Uludağ Üniversitesi	6	2,61	3	1,30	9	3,91
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	0,87	-	-	2	0,87
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	6	2,61	2	0,87	8	3,48
Fırat Üniversitesi	6	2,61	-	-	6	2,61
Gazi Üniversitesi	7	3,04	3	1,30	10	4,35
Giresun Üniversitesi	4	1,74	1	0,43	5	2,17
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	5	2,17	-	-	5	2,17
İnönü Üniversitesi	7	3,04	-	-	7	3,04
İstanbul Üniversitesi	-	-	1	0,43	1	0,43
Kafkas Üniversitesi	3	1,30	-	-	3	1,30
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	2	0,87	-	-	2	0,87
Kastamonu Üniversitesi	12	5,22	-	-	12	5,22
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	3	1,30	2	0,87	5	2,17
Marmara Üniversitesi	13	5,65	6	2,61	19	8,26
Mersin Üniversitesi	2	0,87	-	-	2	0,87
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	6	2,61	-	-	6	2,61
Necmettin Erbakan Üniversitesi	9	3,91	1	0,43	10	4,35
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	5	2,17	-	-	5	2,17
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	17	7,39	-	-	17	7,39
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Pamukkale Üniversitesi	1	0,43	1	0,43	2	0,87
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	4	1,74	-	-	4	1,74
Sakarya Üniversitesi	5	2,17	1	0,43	6	2,61
Sinop Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	5	2,17	-	-	5	2,17
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	10	4,35	-	-	10	4,35
Trabzon Üniversitesi	3	1,30	-	-	3	1,30
Uşak Üniversitesi	1	0,43	3	1,30	4	1,74
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0,43	-	-	1	0,43
Yıldız Teknik Üniversitesi	2	0,87	-	-	2	0,87
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	5	2,17	-	-	5	2,17
Toplam	201	87,37	29	12,61	230	100

Tablo 2’de sosyal bilgiler alanındaki değer eğitime ilişkin yayımlanan lisansüstü tezlerin en fazla Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (f:34) hazırlandığı görülmektedir. Ardından Marmara Üniversitesinde (f:32) ve Kastamonu Üniversitesi (f:24) gelmektedir. Bu veriler bağlamında, değerler eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yalnızca köklü bir akademik geleneğe sahip kurumlarla sınırlı kalmadığı, Anadolu’daki farklı üniversitelerde de hazırlandığı söylenebilir. Dolayısıyla değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların sosyal bilgiler eğitimi alanında önemli bir araştırma konusu olarak ele alındığını ortaya koymaktadır.

3.3. Lisansüstü Tezlerin Araştırmacı Cinsiyetine Göre Dağılımı

Aşağıda, çalışmanın amacına ilişkin olarak cevaplanması hedeflenen araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3: Lisansüstü Tezlerin Araştırmacı Cinsiyetine Göre Dağılımı

Araştırmacı Cinsiyeti	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kadın	105	45,64	8	3,48	113	49,12
Erkek	96	41,73	21	9,13	117	50,86
Toplam	201	87,37	29	12,61	230	100

Tablo 3'e göre yayımlanan lisansüstü tezlerin araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin kadın araştırmacılar (f:105), doktora tezlerinin ise erkek araştırmacılar tarafından (f:117) hazırlandığı görülmektedir. 2007-2024 yılları arasında ilgili alanda yayınlanan araştırmalarda, kadın araştırmacıların erkek araştırmacılardan sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Lisansüstü Tezlerin Araştırılan Konuya Göre Dağılımı

Aşağıda, çalışmanın amacına ilişkin olarak cevaplanması hedeflenen araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 4'te ve sunulmaktadır.

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerin Araştırılan Konuya İlişkin Kod ve Temaların Dağılımı

Araştırılan Konu (Kod)	Temalar	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Değer / değer eğitime ilişkin görüşler	Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri, ortaokul öğrenci görüşleri, yabancı uyruklu öğrenci görüşleri, ebeveyn görüşleri, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri, gazilerin görüşleri	49	24,37	1	3,44	50	21,73
Değer eğitimi uygulamaları	Sanat temelli, değer eğitimi temelli, kanıt temelli, değer odaklı etkinlikler, topluma hizmet ederek öğrenme deneyimi, okul dışı etkinlik temelli, iş birlikli öğrenme modeli, Sokratik sorgulama, argümantasyon temelli öğretim, estetik değer eğitimi, ahlaki ikilem temelli öğretim, sivil toplum kuruluşları, kahramanlar, tarihî şahsiyetler, oluşturma kuramı, örnek olay, güncel olaylar, zihinsel model, karakter eğitimi programı, kulüp faaliyetleri, drama yöntemi, eğitsel oyunlar, sözlü tarih, mikroogresyon, vignette tekniği, izcilik, animasyon, iş birlikli öğrenme yöntemi	44	21,88	15	51,71	59	25,65
Değerlerin edebî ürünlere yansımaları	Hikâye, çocuk dergileri, anı, çizgi film, deneme, menkıbe, nutuk, siyasetname, Orhun Yazıtları, haber, roman, gazete, edebî ürün, masal, fıkra, destan	45	22,38	2	6,88	47	20,43
Değerlere ilişkin düzey / algı / ilişki / tutumların belirlenmesi	Değerlere ilişkin tutum, beceri ve değer ilişkisi, öğrenci / öğretmen / öğretmen adayı / veli algı veya düzeylerinin belirlenmesi	28	13,93	6	20,67	34	14,78
Değerlerin ders kitabına yansımaları	Sosyal bilgiler ders kitapları (5. 6. ve 7. sınıf), II. Meşrutiyet Dönemi Yurttaşlık Eğitimi kitabı	17	8,44	-	-	17	7,40

Değerlerin öğretim programına yansımaları	Sosyal bilgiler dersi öğretim programları (1998, 2004, 2018)	4	2,00	2	6,88	6	2,61
Değerlerin kültürel unsurlara yansımaları	Yerel tarih ve kültür unsurları, doğal ve kültürel turizm, kültürel ve mekânsal özellikler, doğal ve kültürel miras varlıklarına yapılan geziler	4	2,00	-	-	4	1,74
Değerlerin farklı ülkeler bağlamında incelenmesi	ABD, Almanya, Fransa, Kanada, Singapur, İspanya değer eğitimi / öğretim programlarının karşılaştırılması	8	4,00	3	10,42	11	4,79
Değerlere ilişkin yapılan çalışmaların analizi	Metasentez, doküman inceleme	2	1,00	-	-	2	0,88
Toplam		201	100	29	100	230	100

Tablo 4'e göre yayımlanan lisansüstü tezlerin araştırma konuları (kodları) incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinin en fazla değer / değer eğitime ilişkin görüşler (f:49) üzerine yapıldığı, doktora tezlerinin ise değer eğitimi uygulamaları (f:15) üzerine yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda doktora tezlerinin daha çok uygulamaya yönelik olduğu, yüksek lisans tezlerinin ise durum tespitine yönelik yapıldığı söylenebilir.

Yayımlanan lisansüstü tezlerin araştırma konuları bağlamında temaları incelendiğinde, değer / değer eğitime yönelik görüşler ile ilgili gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarında öğretmen, öğretmen aday, öğrenci, veli gibi araştırma gruplarının değer eğitimi, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, adalet, bilimsellik, vatanseverlik gibi değerlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Değer eğitimi uygulamaları ile ilgili gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarında sanat temelli değer eğitimi, kanıt temelli öğrenme, değer odaklı etkinlikler, yapılandırmacı etkinlikler, Sokratik sorgulama yöntemi, drama yöntemi, sözlü tarih, animasyon gibi farklı yöntem, teknik veya kuramın sorumluluk, estetik, yardımseverlik, adil olma, misafirperverlik gibi değerlerin geliştirilmesine yönelik yapıldığı görülmektedir.

Lisansüstü tezlerde değerlerin edebî ürünlere yansımaları ile ilgili konulara da yer verilmektedir. Bu çerçevede hikâye, halk masalları, gazete, dergi, tarihsel roman, türkü ve tiyatro eserleri gibi çeşitli edebî türlerde değerlerin incelenmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Değerlere ilişkin düzey / algı / ilişki / tutumların belirlenmesi ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarında değerleri kazandırma, algılama ve değerler eğitime yönelik farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesini içeren nicel çalışmalar ve belirlenen değerlerin (dürüstlük, yardımseverlik vb.) beceri (problem çözme becerisi, empati vb.) ile ilişkisinin ele alındığı çalışmalar yer almaktadır.

Değerlerin ders kitabına yansımaları ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarında farklı sınıf seviyelerindeki sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi, Türk kültür değerleri, temel vatandaşlık değerleri, kök değerler, vatanseverlik, sorumluluk, yardımseverlik gibi değerler açısından incelenmesi ile öğretim programında yer alan değerlerin ders kitabına yansımalarına ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Değerlerin öğretim programına yansımaları ile ilgili lisansüstü tez çalışmaları kapsamında *Kur'an-ı Kerim*'e dair değerlerin öğretim programında yer alan değerler bağlamında incelenmesi, farklı yıllardaki sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında değerler eğitiminin karşılaştırılmasına ilişkin çalışmalar mevcuttur.

Değerlerin kültürel unsurlara yansımaları ile ilgili lisansüstü tez çalışmaları sınırlı da olsa yapılan çalışmaların yerel tarih ve kültür unsurlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi, doğal ve kültürel varlıklar ile değer eğitiminin verilmesine ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Lisansüstü tezlerde farklı ülkelerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı karşılaştırmaları yer almaktadır. Değerlerin farklı ülkeler (ABD, Almanya, Kanada, İspanya, Singapur ve Fransa vb.) bağlamında ele alındığı, değerlerin kazandırılmasındaki uygulamalarının karşılaştırılmasına ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

Değerlere ilişkin yapılan çalışmaların analizi ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarında sosyal bilgiler eğitiminde değer eğitimi konulu yüksek lisans tezlerinin analizi ile yapılan araştırmalar üzerine bir meta-sentez çalışması bulunmaktadır.

3.5. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Aşağıda, çalışmanın amacına ilişkin olarak cevaplanması hedeflenen araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma Yöntemi	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Karma	27	11,74	13	5,65	40	17,39
Nicel	50	21,74	4	1,74	54	23,47
Nitel	124	53,90	12	5,22	136	59,12
Toplam	201	87,37	29	12,61	230	100

Tablo 5'te görüldüğü üzere, yayımlanan lisansüstü tezlerin araştırma yönteminin en fazla nitel yöntem (f:124) ile hazırladığı bu yöntemi sırasıyla nicel yöntem (f:50) ve karma yöntem (f:27) takip etmektedir. Bu bağlamda tezlerin büyük çoğunluğu nitel ve nicel araştırma yöntemi ile yürütüldüğü görülmektedir. İnceleme sonuçları, yüksek lisans tezlerinde ağırlıklı olarak nitel yöntemlerin; doktora tezlerinde ise karma araştırma yönteminin benimsendiğini göstermektedir. Nicel araştırma yöntemlerinden, deneysel model, yarı deneysel model ve tarama modeli; nitel araştırma yöntemlerden ise eylem ve durum çalışması, doküman incelemesi ile tasarlandığı görülmektedir.

3.6. Lisansüstü Tezlerin Örneklem / Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

Aşağıda, çalışmanın amacına ilişkin olarak cevaplanması hedeflenen araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Örneklem / Çalışma Grubu Özelliklerine Göre Dağılımı

Örneklem / Çalışma Grubu	Yüksek lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Okul öncesi öğrencileri	2	0,87	-	-	2	0,87
İlkokul (4. sınıf) öğrencileri	2	0,87	-	-	2	0,87
Ortaokul (5., 6., 7. ve 8. sınıf) öğrencileri	10	4,35	1	0,43	11	4,78
Ortaokul (5., 6. ve 7. sınıf) öğrencileri	3	1,30	-	-	3	1,30
Ortaokul (6., 7. ve 8. sınıflar) öğrencileri	-	-	1	0,43	1	0,43
Ortaokul (6. ve 7. sınıf) öğrencileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (7. ve 8. sınıf) öğrencileri	2	0,87	-	-	2	0,87
Ortaokul (5. sınıf) öğrencileri	8	3,48	4	1,74	12	5,22
Ortaokul (6. sınıf) öğrencileri	11	4,78	3	1,30	14	6,09
Ortaokul (7. sınıf) öğrencileri	18	7,82	4	1,74	22	9,56
Ortaokul (8. sınıf) öğrencileri	7	3,04	2	0,87	9	3,91

İlköğretim (4., 5., 6. ve 7. sınıf) öğrencileri	-	-	1	0,43	1	0,43
Lise öğrencileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler (1., 2., 3. veya 4. sınıf) öğretmen adayları	18	7,74	-	-	19	8,17
Sosyal bilgiler öğretmenleri	26	11,30	-	-	26	11,30
Sınıf öğretmenleri	2	0,87	1	0,43	3	1,30
Ortaokul (5., 6., 7. ve 8. sınıf) öğrenci velileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (7. sınıf) öğrenci velileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Kıbrıs gazileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sivil toplum kuruluşları	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler (4., 5., 6. veya 7. sınıf) ders kitapları	7	3,04	-	-	7	3,04
Edebî türler (Roman, hikâye, şiir, türkü, gazete, çizgi film, tiyatro, nutuk, menkıbe, deneme, masal)	24	9,86	-	-	24	9,86
Sosyal bilgiler (6. sınıf) ders kitabında önerilen kitaplar	1	0,43	-	-	1	0,43
Mâlûmat-ı Medeniye ders kitapları	1	0,43	-	-	1	0,43
Musahabat-ı Ahlakîye, Medeniye, Sıhhiye, Vataniye ve İnsaniye (4. Sene) ders kitapları	1	0,43	-	-	1	0,43
Türkiye'nin Maarif Dâvası, İsyân Ahlâkî ve Kültür ve Medeniyet kitapları	1	0,43	-	-	1	0,43
Amerika Birleşik Devletleri, Singapur, Kanada ve Türkiye'de kullanılan sosyal bilgiler öğretim programları	-	-	1	0,43	1	0,43
Anasınıfı ve ilkökul (1. ve 2. sınıf) öğrencileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Fen bilgisi ve sosyal bilgiler (1., 2., 3. ve 4. sınıf) öğretmen adayları	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler, sınıf ve Türkçe (3. ve 4. sınıf) öğretmen adayları	1	0,43	-	-	1	0,43
Halkla ilişkiler ve tanıtım, PDR, beden eğitimi, veterinerlik, matematik, resim, Türkçe ve müzik öğretmenliği bölümü öğrencileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Türkçe ve sosyal bilgiler öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Türkiye'de sosyal bilgiler öğretmenleri ve Almanya'da değerler ve normlar dersini veren öğretmenler	-	-	1	0,43	1	0,43
Sınıf, fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Türkçe, İngilizce, sosyal bilgiler, matematik, fen bilgisi, din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, meslek dersleri, teknoloji tasarımı, bilişim teknolojileri ve beden eğitimi öğretmenleri	2	0,87	-	-	2	0,87
İlkokul (4. sınıf) öğrencileri ve sınıf öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (5., 6., 7. ve 8. sınıf) öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (5. ve 6. sınıf) öğrencileri ve sınıf öğretmenleri	-	-	1	0,43	1	0,43
Ortaokul (5. 6. ve 7. sınıf) öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri	4	1,74	-	-	5	2,17
Ortaokul (7. sınıf) öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmen adayları	-	-	1	0,43	1	0,43
Ortaokul (5., 6., 7. ve 8. sınıf) öğrencileri ve velileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (5. sınıf) öğrencileri ve velileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (6. sınıf) öğrencileri, veliler ve öğretmenler	-	-	1	0,43	1	0,43
Ortaokul (7. sınıf) öğrencileri, veliler ve branş öğretmenleri	-	-	1	0,43	1	0,43
Sınıf öğretmenleri ve öğrenci velileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Ortaokul (6. sınıf) öğrencileri ve Orhun Abideleri	1	0,43	-	-	1	0,43
2018 sosyal bilgiler öğretim programı ve Orhun Abideleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler ders kitapları ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programı	5	2,17	-	-	5	2,17
Sosyal bilgiler (5., 6. ve 7. sınıf) ders kitapları ve Kıbrıs gazileri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler (5. sınıf) ders kitapları ve sosyal bilgiler öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler (4., 5., 6. ve 7. sınıf) ders ve çalışma kitapları, sosyal bilgiler ve sınıf (3. ve 4. sınıf) öğretmen adayları	1	0,43	-	-	1	0,43
Sosyal bilgiler (4., 5., 6. ve 7. sınıf) ders kitapları, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri	1	0,43	-	-	1	0,43

Sosyal bilgiler (4. ve 5. sınıf) ders kitapları, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri	1	-	-	1	0,43
Tarih (9., 10. ve 11. sınıf) ders kitapları ve tarih dersi öğretim programı	1	-	-	1	0,43
Kur'an meali ve 2005 sosyal bilgiler öğretim programı	-	-	1	0,43	1
Nutuk, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ve sosyal bilgiler öğretmeni	1	-	-	1	0,43
Edebî ürünler (roman, hikâye, şiir, dergi, menkıbe) ve sosyal bilgiler öğretim programı	5	-	-	6	2,17
Risaletü'n Nushiyye eseri ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programı	1	-	-	1	0,43
Atebetü'l-Hakâyık eseri ve sosyal bilgiler öğretim programı	1	-	-	1	0,43
Mevlana'nın Mesnevi eseri ve sosyal bilgiler öğretim programı (6. ve 7. sınıf)	1	-	-	1	0,43
Erol Güngör'ün eserleri ve sosyal bilgiler (5., 6. ve 7. sınıf) ders kitapları	1	-	-	1	0,43
Şiir kitabı, 2017 ilkokul ve ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve sosyal bilgiler (5., 6. ve 7. sınıf) ders kitapları	1	-	-	1	0,43
Kutadgu Bilig, 2018 sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitapları (5., 6. ve 7. Sınıf)	1	-	-	1	0,43
Siyasetname, 2018 sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitapları (5., 6. ve 7. sınıf)	1	-	-	1	0,43
Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi ders kitabı, ders programı ve muhacirler	-	1	0,43	1	0,43
Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri (New York) sosyal bilgiler ve Fransa ahlak-vatandaşlık öğretim programları ve ortaokul (6 ve 7. sınıf) ders kitapları	-	1	0,43	1	0,43
Tedrisat Mecmûası ve II. Meşrutiyet Dönemi'nde hazırlanan müfredat programları	1	-	-	1	0,43
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programı	1	-	-	1	0,43
2022 Tarihli Eğitim Planlama ve Genel Müdürlüğünün İlköğretim Kurumlarının Organizasyon ve İşleyişlerini Düzenleyen Yönergesi ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programı	1	-	-	1	0,43
Çocuk üniversitelerinin yer aldığı eğitimler, 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve 21. yüzyıl becerileri için ortaklık platformu	1	-	-	1	0,43
YÖK ulusal tez merkezi, Dergipark ve Google Akademik arama motorunda yayımlanan çalışmalar	1	-	-	1	0,43
YÖK ulusal tez merkezinde yayımlanan yüksek lisans tezleri	1	-	-	1	0,43
Toplam	201	87,37	29	12,61	230

Tablo 6 incelendiğinde, yayımlanan lisansüstü tezlerin örneklem / çalışma grubunu yüksek lisans tezlerinde en fazla sosyal bilgiler öğretmenleri (f:26), doktora tezlerinde ise ortaokul (5. ve 7. sınıf) öğrencileri oluşturmaktadır. Bu örneklem ve çalışma gruplarının seçiminde amaçlı örnekleme ve seçkisiz örnekleme yöntemleri en sık tercih edilen örnekleme yöntemlerdir. Elde edilen bulgular, lisansüstü tezlerin örneklem / çalışma grubu seçiminde tezin amacına uygun olarak farklı gruplarla gerçekleştirildiğini göstermektedir. Nitekim örneklem / çalışma grubu seçiminde yüksek lisans tezlerinde öğretmenlerin, doktora tezlerinde ise öğrencilerin tercih edilmesi; tezlerin hem uygulayıcı (öğretmen) hem de öğrenen (öğrenci) perspektifinde ele alınarak değerler eğitimi konularının çok yönlü katkı sağladığı söylenebilir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Türkiye’de 2007-2024 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusuna ilişkin hazırlanan lisansüstü tezler çeşitli özellikler bağlamında incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar ilgili yıllar arasında toplam sosyal bilgiler alanında değer konulu 230 lisansüstü tezin yayımlandığını göstermektedir. Değer eğitimi üzerine sosyal bilgiler alanında yüksek lisans tezi çalışması ilk olarak 2007, doktora tezi ise 2008 yılında yayımlanmıştır. Ayrıca en fazla lisansüstü tezin ise 2019 yılında hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu durum Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez merkezinin dijital gelişmeler bağlamında erişim imkânını genişletmesi ve açık erişim politikalarını yayımlamasıyla ilişkilendirilebilir. Böylece araştırmacılar için lisansüstü tezlere erişme imkânı artmıştır. Nitekim Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezine 2019 yılında eklenen tezlerin erişime açık olma oranı %97’nin üzerindedir. Aynı zamanda 2020’de YÖK Ulusal Tez Merkezi kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre %20 artarak 6.040.016’ya ulaşmış; 2019’da bu sayı 5.036.614 olarak tespit edilmiştir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2025). Aynı zamanda COVID-19 pandemi sürecinde uygulamalı araştırmalar yapmada yaşanan sıkıntılar, araştırmacıları literatür taraması ve teorik çalışmalara yönlendirerek ilgili alanlarda yayın artışa neden olabilir. Nitekim Li, Yang ve Cai (2025) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçları COVID-19 pandemi döneminde deneysel çalışma sayısının azaldığı, derleme ve teorik çalışma sayısının arttığını göstermektedir. Bunların yanı sıra akademik teşvikte, araştırmacıları bilimsel faaliyetler konusunda motive edebilmektedir. Bu bağlamda ilgi etmenler göz önünde tutulduğunda 2019 yılında itibaren lisansüstü tez sayısındaki artış olağan karşılanabilir.

Lisansüstü tezlerin yapıldıkları üniversiteler incelendiğinde, 46 farklı üniversitede hazırlandığı görülmektedir. Yayımlanan lisansüstü tezlerin en fazla Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde hazırlandığı bu üniversiteyi Marmara Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi takip etmektedir. Elde edilen bu sonuç, Karakaya ve Memişoğlu’nun (2021) çalışmasının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yaptıkları çalışmada değer konulu lisansüstü tezlerin en fazla yapıldığı üniversiteler arasında Marmara ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitelerinin yer aldığı görülmektedir. Küçüközer’in (2016) yaptığı çalışmanın sonucu ise, değerler eğitime ilişkin en fazla doktora tezinin Gazi Üniversitesinde yapıldığını göstermektedir. Arslan ve Sungur’un (2024) araştırmalarının sonucu incelendiğinde ise 2008-2023 yılları arasında sosyal bilgiler ve hayat bilgisi alanlarında değer eğitime ilişkin en fazla tezin Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesinde yapıldığı, ilgili üniversiteleri Marmara Üniversitesi ve Amasya Üniversitesinin izlendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum ilgili üniversitelerde görev yapan akademik personelin değer eğitime ilişkin eğilimiyle ilişkilendirilebilir.

Lisansüstü tezleri araştırmacı cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde, kadın araştırmacıların erkek araştırmacılardan sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yüksek lisans tezlerinin kadın araştırmacılar, doktora tezlerinin ise erkek araştırmacılar tarafından hazırlandığı saptanmıştır. Farklı konu ve alan bağlamında incelenen lisansüstü tezlerinin de kadın araştırmacıların sayıları erkeklere nazaran daha fazla olduğu (Özenç ve Özenç, 2013) görülürken, sosyal bilgiler eğitimi alanında farklı konularda incelenen lisansüstü tezlerin değerlendirilmesinde ise erkek araştırmacıların daha fazla olduğu (Canbulut vd., 2016; Tangülü ve Karakuş, 2021) belirtilmektedir. Bu durum, araştırmacıların akademik ilgi alanları ile araştırmacı yönelimlerindeki farklılıklar bağlamında ele alınabilir.

Çalışmada, yayımlanan lisansüstü tezlerin araştırma konuları da incelenmiştir. Yüksek lisans tezlerinin en fazla değer / değer eğitime ilişkin görüşler üzerine, doktora tezlerinin ise değer eğitimi uygulamaları üzerine yapıldığını göstermektedir. Bu bağlamda doktora tezlerindeki genel eğilimin uygulamaya, yüksek lisans tezlerinde ise durum tespitine ilişkin olduğu söylenebilir. Bu durum yüksek lisans ve doktora eğitimi süreleri ekseninde ele alınabilir. Nitekim doktora eğitim süresinin yüksek lisans eğitim süresine göre uzun olması uygulama yapmaya yönelik çalışmalara yüksek lisans eğitim süresinin daha kısa olması ise araştırmacıları durumu saptamaya yönelik çalışmalara sevk edebilmektedir. Dahası sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusuna ilişkin hazırlanan tezlerin bir yandan uygulama odaklı öte yandan ise betimleyici bir nitelikte olduğu söylenir. Dilek vd. (2018), Karakaya ve Memişoğlu (2021) ve Bayazit vd. (2023) çalışmalarında da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Dolayısıyla literatürde benzer çalışma sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının tutarlı olduğu belirtilebilir.

Lisansüstü tezleri araştırma yöntemi kapsamında incelendiğinde, en fazla nitel yöntemin benimsendiği görülmektedir. Bu yöntemi ise sırasıyla nicel yöntem ve karma yöntemin takip ettiği yönündedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusuna ilişkin araştırmalarda farklı yöntemlerin tercih edilmesi araştırmacıların konulara farklı yaklaşımları bağlamında değerlendirilebilir. Yüksek lisans tezlerinde ağırlıklı olarak nitel yöntem tercih edilirken doktora tezlerinde ise karma yöntemin tercih edildiği saptanmıştır. Değirmençay ve Yeşiltaş (2020) ile Bayazit vd. (2023) çalışmalarında genel olarak lisansüstü tezlerde nitel yöntemin tercih edildiği Yazıcı ve Bekereci (2015) ile Kurtde Fidan ve Öner'in (2018) çalışmalarında ise doktora tezlerinde ağırlıklı olarak karma yöntemin kullanıldığını belirtilmektedir. Dolayısıyla mevcut çalışmanın sonucu ile aynı doğrultuda olduğu söylenebilir.

Lisansüstü tez araştırmaları örneklem / çalışma grubu seçimi incelendiğinde, öğretmen, öğrenci, yönetici ve velilerle çalışıldığı görülmektedir. Bu durum değerler eğitimde farklı temel paydaşları dâhil edecek şekilde çalışma gruplarının tercih edildiği yönünde ifade edilebilir. Küçüközer (2016), Gürdal vd. (2005) tarafından yapılan çalışmaların sonucu ile aynı doğrultuda olduğu söylenebilir. Yüksek lisans tezlerinin en fazla sosyal bilgiler öğretmenleri doktora tezlerinin ise ortaokul öğrencileriyle yürütüldüğünü göstermektedir. Bu örneklem ve çalışma gruplarının seçiminde amaçlı örnekleme ve seçkisiz örnekleme yöntemleri en sık tercih edilen örnekleme yöntemleridir.

Çalışmada ulaşılan bulgular ekseninde şu öneriler de bulunabilir:

Bu çalışmaya benzer çalışmaların belirli dönemlerde yapılması ilgili konu hakkında bilgi verebilmesi yönünden önemli görülmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında değer konusu üzerine kapsamında bibliyometrik bir çalışma yapılabilir. Ulusal ve evrensel değerleri benimsemiş vatandaşlar yetiştirme amacı olan sosyal bilgiler alanında değer konulu çalışmaların yöntem, örneklem / çalışma grubu, çalışma konuları dikkate alınarak değerler konusunda yapılan lisansüstü tezlerin sayısı artırılabilir.

Beyanlar

Yazarın Katkıları: Tüm yazarlar eşit katkı (%33) sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Açıklaması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakkı Beyanı: CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destekleyen Kuruluşlar: Çalışmada destekleyen kuruluşlar bulunmamaktadır.

Etik Onay ve Katılımcı Onayı: Çalışma etik onay ve katılımcı onayı gerektirmemektedir.

İntihal Beyanı: Bu makale intihal programıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Veri ve Materyallerin Kullanılabilirliği: Çalışmadaki veriler etik kurallar dâhilinde atıf yapılarak kullanılabilir.

YZ Araçlarının Kullanımı: Yazarlar, bu makalenin oluşturulmasında yapay zekâ (YZ) araçlarını kullanmadıklarını beyan etmektedir.

Kaynaklar

- Aran, Ö. C. & Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168. <https://izlik.org/JA33LK57UA>
- Arslan, A. & Sungur, Ş. (2024). Türkiye’de sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinde değerler eğitimi konusunda yapılan lisansüstü tezlerin doküman incelemesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 10(1), 137-145. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10620631>
- Arslan, A. & Yılmaz Nas, F. (2024). Değerler nasıl edinilir? How are values acquired or acquired? *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 10(48), 169-180. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14582358>
- Atmaca, T. & Dağ, S. (2023). Okul marşları ve sloganlarında yer alan değerlerin okul kültürü oluşturma ve kimlik inşası bağlamında incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 1259-1284. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1282909>
- Aydemir, A. (2013). Türkiye’de tarih öğretimi hakkında yayımlanmış makaleler: Bir bibliyografya denemesi (İlâve). *International Journal of Social Science*, 5(6), 113-135. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1729>
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi*, 7(19), 39-45. <https://doi.org/10.18069/fusbed.10221>
- Balcı, A. & Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213. <https://izlik.org/JA22TP65SK>
- Ballı, M. N. & Deveci, H. (2023). Sosyal bilgiler dersi değer eğitimi etkinliklerinde aile katılımı: öğretmen görüşleri ve uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (68), 249-281. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1320680>
- Baş, K., Taşkiran, C. & Bulut, B. (2016). Views of social studies teachers on values education. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 2016(6), 75-84. <https://izlik.org/JA83LL43XX>

- Bayazit, M., Sabır, M., Kızılbağ, C. & Nurbiye, H. (2023). Türkiye’de değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Cihanşümül Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(6), 17-29. <https://izlik.org/JA57LJ75CH>
- Berkant, H. G., Efendioğlu, A. & Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5), 427-440. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6732>
- Canbulut, T., Avcı, G. & Sipahi, S. (2016). ABD ve Kanada’da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 351-370. <https://izlik.org/JA89TF77SC>
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. M. Bütün & S. B. Demir). Siyasal.
- Çelik, M. E. & Güleç, S. (2022). Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin değerler yönünden incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(4), 1289-1300. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1012159>
- Çetin, N. & Balanuye, Ç. (2015). Değerler ve eğitim ilişkisi üzerine. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (24), 191-203. <https://doi.org/10.20981/kuufefd.03311>
- Değirmençay, Ş. A. & Yeşiltaş, İ. (2020). Değer eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Turkish Studies Education*, 15(4), 2513-2530. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.44457>
- Dilek, A., Baysan, S. & Öztürk, A. A. (2018). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: Bir içerik analizi çalışması. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 581-602. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/403167/turkiyede-sosyal-bilgiler-egitimi-uzerine-yapilan-yuksek-lisans-tezleri-bir-icerik-analizi-calismasi>
- Dönmez, Ö. & Uyanık, G. (2022). Farklı ülkelerde değerler eğitimi ve değer eğitimi programlarından örnekler. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 74-88. <https://doi.org/10.55008/te-ad.1099697>
- Ekici, Ö. (2023). Öğretmen görüşleri doğrultusunda değer aktarımının gerçekleşmeme nedenleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 820-840. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1299310>
- Emiroğlu, B. (2017). Değerler eğitiminin gençlerin sağlıklı sosyalleşmelerine etkisi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 2(3), 115-126. <https://izlik.org/JA82BD72AU>
- Erbaş, A. A. (2021). Sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 23-40. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.779737>
- Erden, M. (ty). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Alkım.
- Ersoy, E. (2018). Sosyolojide değerler ve değer araştırmaları. *Journal of International Social Research*, 11(56). 357-366. <https://doi.org/10.17719/jisr.20185639009>
- Fidan, N. K. (2024). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388. <https://doi.org/10.9761/JASSS796>
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. & Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma* (2. Baskı). Seçkin.

- Gürdal, A., Bakioğlu, A. & Öztuna, A. (2005). Fen bilgisi eğitimi lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 53-58. <https://izlik.org/JA75AL69SD>
- Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87. <https://izlik.org/JA86ZY98HH>
- Karagöz, B. (2018). Emin Özdemir'in çocuk kitaplarına değerler eğitimi bağlamında bir bakış: bir çözümleme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 63-85. <https://doi.org/10.30794/pausbed.414620>
- Karakaya, İ. & Memişoğlu, H. (2021). Sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2020). *Kesit Akademi Dergisi*, 7(28), 229-243. <https://izlik.org/JA89WX28DC>
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitimi ve hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 97-109. <https://izlik.org/JA72NM66MM>
- Kızılcı, S. & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimleri sözlüğü*. Atilla.
- Köksal, K., Yaylacı, Z., Yel, Ü., Erbaş, S. & Kılcan, B. (2022). Sosyal bilgiler ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 74-87. <https://doi.org/10.48174/buaad.52.1>
- Kurtde Fidan, N. & Öner, Ö. (2018). Değerler eğitime yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 1-17. <https://doi.org/10.32570/ijofe.388289>
- Küçük, N. (2016). Schwartz'ın değer yönelimleri ölçeği ile Türkiye'deki öğrenciler üzerine yapılmış bazı araştırma bulgularının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 280-296. <https://izlik.org/JA53UG52CA>
- Küçüközer, A. (2016). Fen bilgisi eğitimi alanında yapılan doktora tezlerine bir bakış. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 10(1), 107-141. <https://doi.org/10.17522/nefmed.54132>
- Li, T., Yang, X. & Cai, J. (2025). A systematic literature review on the impact of the COVID-19 pandemic on faculty members' research performance. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(1), 1-12. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05257-1>
- Merey, Z., Kuş, Z. & Karatekin, K. (2012). Türkiye ve ABD ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1613-1632.
- Merriam, S. B. (2018). *Qualitative research and case study applications in education* (Çev. S. Turan). Nobel.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. Baskı). SAGE.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı*. Devlet Kitapları.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Ankara.
- Nazirova, Z. & Borbala, S. (2024). Values, attitudes and the behaviour paradigm: A systematic literature review. *Journal of Human Values*, 30(2), 214-239. <https://doi.org/10.1177/09716858241236902>

- Oğuz Haçat, S. & Demir, F. B. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi. *Journal of History School*, 49, 4443-4466. <https://doi.org/10.29228/joh.46733>
- Özenç, M. & Özenç, E. G. (2013). Sınıf öğretmenleri ile yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin yöntem bölümü açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 133-141. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/511508>
- Öztürk, M. & Mutlu, N. (2017). Sosyal bilgiler ve tarih derslerinde beceri ve değerleri ne kadar öğretiyoruz? *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 552-563. <https://doi.org/10.19126/suje.328256>
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Sığrı, Ü. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 2. Baskı). Beta.
- Tangülü, Z. & Karakuş, A. (2021). Sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimi konuları üzerine yapılan tezlerin eğilimleri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 399-417. <https://doi.org/10.51725/etad.910681>
- Tarkoçin, S., Berktaş, D. & Uyanık Balat, G. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 37-49. <https://izlik.org/JA87YY39YY>
- Taş, H. (2022). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının evrensel değerler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 455-475. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1054065>
- Tevrüz, S., Turgut, T. & Çinko, M. (2015). Integrating Turkish work and achievement goals with Schwartz's human values. *Europe's Journal of Psychology*, 11(2), 259-279. <https://doi.org/10.5964/ejop.v11i2.825>
- Topkaya, Y. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer aktarım yaklaşımları hakkındaki görüşlerine ait nitel bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 637-652. <https://izlik.org/JA86JJ85LZ>
- Yazıcı, M. & Bekereci, Ü. (2015). Fen bilimleri eğitimi alanında 2012-2014 yılları arasında yapılan doktora tezleri üzerine istatistiksel bir araştırma. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 263-275. <https://izlik.org/JA48JL29FB>
- Yazıcı, S. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Fırat University Journal of Social Science)*, 24(1), 209-223. <https://doi.org/10.18069/fusbed.10221>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 2. Baskı). Seçkin.
- Yılmaz, S. (2013). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin öğretmen adayları görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 645-680. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.611>
- Yiğen, V. & Dündar, R. (2020). Sosyal bilgiler dersinin etkili vatandaş yetiştirme rolüne yönelik öğretmen adaylarının algıları. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 3(2), 131-146. <https://doi.org/10.47503/jirss.817058>
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2025, 18 Mart). YÖK Ulusal Tez Merkezi kullanıcı sayısı 6 milyonu aştı. Yükseköğretim Kurulu. <https://dokumantasyon.yok.gov.tr/tr/news-detail/3>

Extended Abstract

Social studies education, with its value-based structure, aims to contribute to the harmonious functioning of society by raising responsible, effective, and productive citizens. In this context, examining scientific research and postgraduate theses on values education in the field of social studies education can reveal practical examples and offer suggestions for educational stakeholders. Apart from these studies, postgraduate dissertations serve as guides in determining educational policies (Canbulut et al., 2016). Indeed, researchers need to contribute to the field by examining previous research on their subject and identifying areas where they perceive shortcomings. Examining and analyzing postgraduate dissertations prepared in a specific area can provide information about the depth and breadth of the subject, revealing a general overview of the field (Aydemir, 2013; Karadağ, 2009). Given this, examining postgraduate studies on values education in social studies education may be useful for researchers who will work on this subject in the future. Although there are studies analyzing research on values in the field of social studies education, these studies tend to focus on specific sub-themes or thesis-types and are far from providing a comprehensive overview of the subject. This study aims to present postgraduate theses on values in social studies education not within the context of a specific theme or variable but by considering them from different perspectives such as thesis year, thesis type, institution, researcher gender, research topic, methodology, and sample / study group.

This study can serve as a guide for researchers regarding the general overview of postgraduate theses about values in the field of social studies education. To access postgraduate dissertations on the topic of values in social studies education, a search was conducted in the YÖK National Thesis Center's electronic database using the terms "social studies", "values", "values education" and "values teaching" separately. As a result of these searches, it was determined that the first postgraduate dissertation on this topic in social studies education was conducted in 2007. Therefore, access was gained to a total of 230 postgraduate dissertations between 2007 and 2024. Descriptive analysis was used to analyze the data (graduate theses) accessed in this study. Descriptive analysis refers to the process of summarizing, organizing, and interpreting the obtained qualitative data according to predetermined themes (Sıgri, 2021).

The first master's thesis on values education in the field of social studies was published in 2007, and the first doctoral thesis in 2008. Furthermore, it was found that the highest number of postgraduate theses were prepared in 2019. This situation can be attributed to the Council of Higher Education (YÖK) National Thesis Center expanding its accessibility in the context of digital developments and publishing open access policies. This has increased the accessibility of postgraduate theses for researchers. Indeed, the accessibility rate of theses added to the YÖK National Thesis Center in 2019 is over 97%. At the same time, the number of users of the YÖK National Thesis Center increased by 20% in 2020 compared to the previous year, reaching 6,040,016; this number was recorded as 5,036,614 in 2019 (YÖK, 2025). Furthermore, the difficulties experienced in conducting applied research during the COVID-19 pandemic may have led researchers to focus on literature reviews and theoretical studies, resulting in an increase in publications in related fields. Indeed, the results of the study conducted by Li, Yang, and Cai (2025) show that the number of experimental studies decreased and the number of review and theoretical studies increased during the COVID-19 pandemic. In addition, academic incentives can motivate researchers to engage in scientific activities. Considering these factors, the increase in the number of postgraduate theses since 2019 can be considered normal.

An examination of the universities where postgraduate theses were prepared reveals that they were prepared at 46 different universities. Niğde Ömer Halisdemir University had the highest number of published postgraduate theses, Marmara University followed by and Kastamonu University. This result aligns with the findings of Karakaya and Memişoğlu (2021), whose study showed that Marmara and Niğde Ömer Halisdemir Universities were among the universities with the highest number of postgraduate theses on the topic of values. An examination of the distribution of postgraduate theses by researcher gender revealed that female researchers outnumbered male researchers. Specifically, it was found that master's theses were prepared by female researchers, while doctoral theses were prepared by male researchers. While postgraduate theses examined in different subject and field contexts also showed a higher number of female researchers compared to male researchers (Özenç and Özenç, 2013), in the evaluation of postgraduate theses examining various topics within the field of social studies education, male researchers were found to be more numerous (Canbulut et al., 2016; Tangülü and Karakuş, 2021). This situation can be attributed to differences in researchers' academic interests and research orientations.

The study also examined the research topics of published postgraduate theses. It shows that master's theses mostly focus on opinions regarding values / values education, while doctoral theses focus on the application of values education. In this context, it can be said that the general trend in doctoral theses is toward application, while in master's theses it is toward situational analysis. When postgraduate theses are examined within the scope of research methodology, it is observed that qualitative methods are adopted most frequently. This method is followed by quantitative methods and mixed methods, respectively. While qualitative methods are predominantly preferred in master's theses, mixed methods are preferred in doctoral theses. Değirmençay and Yeşiltaş (2020) and Bayazit et al. (2023) state that qualitative methods are generally preferred in postgraduate theses, while Yazıcı and Bekereci (2015) and Kurtdele-Fidan and Öner (2018) state that mixed methods are predominantly used in doctoral theses. When examining the sample / study group selection for postgraduate thesis research, it is observed that studies are conducted with teachers, students, administrators, and parents. This can be said to be in line with the results of the studies conducted by Küçüközer (2016) and Gürdal et al. (2005). It shows that most master's theses are conducted with social studies teachers, while doctoral theses are conducted with middle school students.